

УДК 930(438):821.162.1.09(092)»19/20»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-3-7>

Тарас ЩЕРБАН,
orcid.org/0000-0002-9476-7768
аспірант кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) trpjavir@ukr.net

РЕЦЕНЦІЯ ПУБЛІЦИСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДАМА КРЕХОВЕЦЬКОГО (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

У статті досліджується реценція публіцистичної та громадської діяльності Адама Креховецького – польського письменника, драматурга та журналіста, що працював у жанрі історичної літератури. Встановлено, що Адам Креховецький – багатолітній редактор урядової «Gazety Lwowskiej» (1883–1919), який реалізував блискучу чиновницьку кар'єру у галицькому Намісництві, був однією з ключових фігур на соціокультурній мапі Львова кінця ХІХ – початку ХХ ст. Вперше, на підставі історіографічних джерел, здійснено спробу систематизувати оцінки творчого доробку та громадської активності Адама Креховецького, що відклалися у нарисах, дискусіях, критичних оглядах та наукових опрацюваннях. Показано, що визначальною рисою творчості Адама Креховецького була її публіцистична зорієнтованість, зумовлена впливом актуальних духовних потреб суспільства. Встановлено, що поєднання високого суспільного становища з літературним талантом та громадською активністю дозволило Адаму Креховецькому впливати на погляди цілих поколінь сучасних йому читачів.

Як зазначають дослідники, творчість Адама Креховецького мала утилітарний характер. Він був переконаний у значній ролі публіцистики та художньої літератури у формуванні національних настроїв. І саме проблеми, актуальні для польського суспільства зламу ХІХ–ХХ ст., визначали вибір ним тем та специфіку їх представлення сучасному читачу. Погляди, які він не міг розвинути як публіцист, представлялися ним у історичних романах та повістях. У поглядах на минуле Польщі і польської держави А. Креховецький знаходився під впливом «песимістичної» краківської історичної школи, вважаючи, що загальне виродження моральних устоїв шляхти, її некеріваність та хаотична боротьба за владу отруїли суспільно-політичну свідомість Речі Посполитої.

Ключові слова: журнал «Przewodnik Naukowy i Literacki», Адам Креховецький, історіографічний образ, польська історіографія.

Taras SHCHERBAN,
orcid.org/0000-0002-9476-7768
Graduate Student at the Department of History of Ukraine and Jurisprudence
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) mppjavir@ukr.net

RECEPTION OF PUBLICISTIC CREATIVITY AND PUBLIC ACTIVITIES OF ADAM KREHOVETSKY (END OF THE XIX – BEGINNING OF THE XXI CENTURY)

The article researches the reception of the journalistic and social activities of Adam Krechowicki, a Polish writer, playwright and journalist who worked in the genre of historical literature. It has been established that Adam Krekhovetsky, the long-time editor of the government newspaper “Gazety Lwowskiej” (1883–1919), who had a brilliant official career in the Galician Governorship, was one of the key figures on the socio-cultural map of Lviv in the late 19th and early 20th centuries. For the first time, on the basis of historiographical sources, an attempt was made to systematize the evaluations of Adam Krekhovetsky's creative output and public activity, which were presented in essays, discussions, critical reviews, and scientific studies. It is shown that the defining feature of Adam Krekhovetsky's work was its journalistic orientation, caused by the influence of the current spiritual needs of society. It has been established that the combination of a high social position with literary talent and public activity allowed Adam Krekhovetsky to influence the views of entire generations of his contemporary readers.

As the researchers note, Adam Krekhovetsky's work had a utilitarian character. He was convinced of the significant role of journalism and fiction in the formation of national attitudes. And it was precisely the problems relevant to Polish society at the turn of the 19th and 20th centuries that determined his choice of topics and the specificity of their presentation to the modern reader. Views that he could not develop as a publicist were presented by him in historical novels and novels. In his views on the past of Poland and the Polish state, A. Krekhovetsky was influenced by the “pessimistic” Krakow school of history, believing that the general degeneration of the nobility's moral foundations, its ungovernability, and the chaotic struggle for power poisoned the socio-political consciousness of the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Key words: «Przewodnik Naukowy i Literacki» journal, Adam Krehovetsky, historiographic image, Polish historiography.

Постановка проблеми. Адам Креховецький – польський письменник, драматург та журналіст, що працював у жанрі історичної літератури. Багатолітній редактор урядової «Gazety Lwowskiej» (1883–1919), що зробив блискучу чиновницьку кар’єру у галицькому Намісництві, був однією з ключових фігур на соціокультурній мапі Львова кінця XIX–початку XX ст. Його активна громадсько-політична діяльність, підсилена публіцистичною риторикою, сприяла поширенню в Галичині польських національних наративів: «син учасника листопадового та січневого повстань, був вихований у патріотичному дусі і шані до всього польського і католицького» (Olszewska, 2019: 87).

Аналіз досліджень. Адам Креховецький не був фаховим істориком, проте у своїй творчості торкався історичної тематики. Це зумовило інтерес дослідників саме до проблеми дослідження історичних підстав його романів і повістей про минуле (Jopek, 1970). Відзначимо також, що значне зацікавлення дослідників викликала його діяльність у якості театрального критика та драматургічна творчість (Olszewska, 2019; Szydłowska, 1997). Ще один аспект представлення Адама Креховецького – його листування з сучасниками, публікування якого супроводжувалося розлогіми коментарями (Bostel, 1933; Rawita-Gawroński F., 2012; Rawita-Gawroński F. 2020). Означене вище дозволяє визначити можливі напрямки студій, присвячених Адаму Креховецькому, одним з яких вважаємо є осягнення публічного образу цього свого часу званого культурного та громадського діяча.

Мета статті полягає у реконструкції образу Адама Креховецького як публіциста та громадського діяча, сформованого дослідниками його життя та творчості впродовж кінця XIX – початку XXI ст.

Дослідницька новизна. Вперше, на підставі джерел, здійснено спробу систематизувати оцінки публіцистичного доробку та громадської активності Адама Креховецького, що відкритися у нарисах, дискусіях, критичних оглядах та наукових опрацюваннях.

Методи дослідження ґрунтуються на принципах історизму, системності, науковості, верифікації, авторської об’єктивності з використанням загальнонаукових та спеціально-історичних методів.

Виклад основного матеріалу. Виходець з Поділля – Адам Креховецький народився у 1850 році в селі Бережинці (сьогодні це Теофіпольський район на Хмельниччині), де на той час його батько Ян був держателем маєтку. Як вважають сучасні дослідники, атмосфера родинного

дому стала ключовою у формуванні світоглядних орієнтирів Адама Креховецького (Olszewska, 2019: 87; Rawita-Gawroński F. 2020: 198). Його батько Ян Креховецький походив з родини, що володіла землею в Ліщинівці на біля Умані, навчався в Уманській школі оо. Василіян, де потоваришував з Богданом Залеським, Міхалом Грабовським та Северином Гоцинським – майбутніми представниками «української» школи у польській літературі. Ян Креховецький відзначився як активний учасник боротьби поляків за відновлення власної держави. Був одним з організаторів Листопадового повстання 1830–1831 рр. на Правобережжі України (поранений у Дашівській битві 2 травня 1831 р.) та учасником таємних організацій у 1835–1838 рр. (Bielecki, 1995). Останнє стало причиною ув’язнення, заслання та втрати батьківського маєтку. Після повернення з заслання Ян Креховецький був керуючим маєтку, згодом працював архіваріусом у князів Сангушків та у патріотично-пропагандистській «Видавничій спілці» у Житомирі. Хвиля репресій після Січневого повстання (1863–1864 рр.) змусила його у 1865 р. емігрувати з родиною до Галичини де він працював скриптором у Оссолінеумі (Łopuszański, 1970, 263–264).

Відтак Адам, що розпочав своє навчання у Житомирській гімназії, вищу освіту отримав уже у Львові, де протягом 1869–1873 рр. студіював право в університеті. Свою працю він розпочав на чиновницькій ниві у Галицькому намісництві, де пройшов усі щаблі кар’єрного росту. Був референтом театрального мистецтва, згодом став членом Театральної комісії Крайового відділу. У подальшому його кар’єра йшла тільки вгору: з 1887 р. він секретар Намісництва, з 1889 р. – заступник старости, 1894 р. – радник, 1896 р. – підкоморний, а з 1902 р. – радник двору. У 1898 р. Адам Креховецький став кавалером ордену Залізної Корони третього ступеню, а згодом – камергером двору Франца-Йосифа.

Протягом тривалого часу (з 1883 по 1919 роки) він був головним редактором урядового а, отже, й найбільш масового видання – «Gazeta Lwowska» та її додатку «Przewodnika Naukowego i Literackiego». Водночас він реалізовував себе й у творчості: у публіцистиці, літературній діяльності, театральній критиці. Активний у суспільному та науковому житті краю, Адам Креховецький був серед засновників неформальної організації «Kółko Mickiewiczowskie» та очолював Товариство польських журналістів (1901–1915).

Багатолітня успішна редакторська діяльність Адама Креховецького стала підставою появи у

1908 р. літературного збірника на його пошану – на честь двадцятип'ятилітнього ювілею керування ним виданням «Gazeta Lwowska». У першій частині цієї пам'ятки зустрічаємо нариси А. Беньковського та Б. Губриновича про публіцистичну та письменницьку творчість ювіляра. Детальний аналіз цих нарисів дозволяє реконструювати основні наративи, що їх Адам Креховецький транслиував у тогочасний суспільно-інформативний простір, а також відтворити публічний образ цієї непересічної особистості.

У другій частині цієї ювілейної книги були вміщені невеликі публікації польських письменників та публіцистів – друзів Адама Креховецького (Г. Сенкевича, Е. Ожешковської, Л. Пініського, Г. Запольської, С. Сарнецького, Ф. Равіти-Гавронського, Е. Любовського, О. Баранського, В. Белзи, Т. Єске-Хоїнські, М. Ролле, С. Россовського, А. Висоцького, В. Врублевського).

Нарис історії публіцистичної діяльності А. Креховецького написав А. Беньковський – доктор права, чиновник та багатолітній член Товариства польських журналістів і співробітник «Gazety Lwowskiej». Саме А. Беньковський вперше відзначив, що його герой, попри високу чиновницьку посаду, літературну та драматичну творчість та суспільну діяльність, передовсім був публіцистом: «прямо чи опосередковано впливаючи на погляди цілих поколінь читачів і дописувачів газети» (Bieńkowski, 1908: VIII). А. Беньковський вважав, що Креховецький «був публіцистом і у своїх літературних і сценічних творах, у своїх рецензіях і дослідженнях», оскільки завжди «творив і писав під впливом безпосереднього відчуття духовних потреб суспільства в певний момент» (Bieńkowski, 1908: VIII). Відтак ця настанова залишила відбиток навіть на його історичних творах, які, попри мистецькі цілі, мали сигналізувати сучасному суспільству, пояснювати, повчати на підставі уроків минулого «відображати настрої душ і розуму даного моменту в даних колах» (Bieńkowski, 1908: VIII). Для того щоби пояснити, чим саме для А. Креховецького була публіцистика, він вдається до метафори, зауважуючи, що «поза редакційним бюро і поза літературною творчістю, цей чинник [публіцистика] в його публічному житті виконував роль цементу» (Bieńkowski, 1908: VIII).

Характеризуючи організаційно-редакторську діяльність А. Креховецького, А. Беньковський зауважував, що основним його завданням стало утримання високого рівня видання після вельми успішної діяльності Владислава Лозинського, який перетворив «Gazetu Lwowsku» з «урядової газетки» на провідне видання галицького краю.

Окрім цього А. Креховецькому довелося працювати у все більш зростаючій конкурентній боротьбі польської журналістики, коли за кожним проектом окреслювалася певна політична сила, а відносна свобода в імперії дозволяла піднімати резонансні теми, які не мали шансу обговорюватися на шпальтах фінансованого урядом видання. Так, наприклад, у листуванні з Ф. Равітою-Гавронським (лист від 20 липня 1891 р.) з приводу його публікації на сторінках часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki» бачимо як Креховецький переформує з приводу того, що змушений був у деяких місцях підправити текст, який містив «неполіторектні» висловлювання в стосунку до Росії: «Я був вимушений, всупереч власної волі, поправити кілька висловів, спрямованих проти московського народу як такого. «Gazeta Lwowska» має урядовий характер і має дотримуватися певних форм... міжнародної чести» (Rawita-Gawroński F., 2020: 208). Не маючи можливості грати на полі політичних тем, А. Креховецький зайняв нішу культури і економіки та утримував в ній вирішальний голос: «Gazeta...» може ретельно відслідковувати літературне, мистецьке та господарське життя, вона може слідкувати за всіма проявами суспільного життя і бути важливим регулятором цих і громадської роботи» (Bieńkowski, 1908: X-XI).

На шпальтах редагованої А. Креховецьким газети з'являлися літературні твори Г. Сенкевича і Е. Ожешкової, публіцистичні нариси С. Козьмяна і історичні розвідки В. Дідушицького. А. Беньковський зауважував, що «у цих напрямках «Gazeta Lwowska» не лише завжди йшла в ногу з іншими, першими польськими виданнями, але навіть випереджала їх» (Bieńkowski, 1908: XII). Це добре видно з листування головного редактора з Г. Сенкевичем про обговорення анонсів публікацій письменника і тих емоцій читачів, які доводилося погамовувати Креховецькому, якщо терміни зривалися (Bostel, 1933: 524).

Також, характеризуючи редакторську і публіцистичну діяльність свого героя, А. Беньковський зауважував, що саме він, маючи «чуття і смак», відслідковував високі мовні стандарти публікацій, намагаючись наповнити їх «польським духом». Йшлося не лише про мову, а, найперше, про польську тематику. А. Беньковський писав, що він зумів вивести на передній план ідею польськості, пронизуючи нею не просто видання назагал, але й кожен замітку зокрема: «Уважний, неупереджений читач мусив визнати, що навіть у статтях про стосунки у Франції чи Італії, не кажучи вже про інформативні статті та репортажі про політичні

справи в країні, завжди подавалися в контексті польських справ, що використані там аналогії і аллюзії, що окреслені там принципи та погляди відповідають потребам нашого суспільства та нації» (Bieńkowski, 1908: XII).

Пробував А. Беньковський зануритися і у психологічні підстави творчості А. Креховецького, акцентуючи на його «кресовому» походженні: «З українських степів і українських думок – так само, як і такий улюблений ним Богдан Залеський – він виніс сильну душу, сповнену туги, глибокої, майже піднесеної – якщо можна піднести такі почуття – любові до народу, країни, історії, національної літератури і віри батьків. Подальше життя, професія, драматургічна та історико-літературна творчість, а поруч із тим доля самого народу – закріпили й розвинули в ньому ці істотні риси його характеру як людини і як письменника. Він чудово розумів усі душевні процеси в інших і майстерно представляв їх у різних формах своїх романів, але сам залишався схожим на того шляхетного героя, гасконського лицаря, який у деяких питаннях, а саме, коли йдеться про націю та віру, не знає ніяких компромісів» (Bieńkowski, 1908: XXI).

На думку А. Беньковського, попри те, що А. Креховецький не був професійним журналістом, його діяльність вивела газету на високий рівень завдяки вродженому темпераменту і журналістській інтуїції, таланту оглядача та полемічним нахилам. Цікаво, що для того щоби підкреслити це А. Беньковський запроваджує навіть власну типологію журналістики, у якій його герой стає «яскравим представником такого типу польської журналістики, що поєднуючи в собі літературно-мистецькі якості з професійно-публіцистичними уявленнями про письменника та журналіста» (Bieńkowski, 1908: XII-XIII). На противагу цьому автор подає також і характеристику «зазвичай дуже несимпатичного закордонного типу журналістського «ремісника» – обмеженого професіонала, що не має а ні етичних принципів, а ні сумнівів, спричиняючись до перетворення преси з органу керування публічною думкою на інституцію з продукування сенсацій заради задоволення низьких інстинктів мас» (Bieńkowski, 1908: XII-XIII).

Характеризуючи громадську активність А. Креховецького А. Беньковський звертає увагу на його участь у «Kółku Mickiewiczowskim», що не було а ні науковим, а ні літературним товариством, але об'єднувало довкола себе як знаних у цих галузях людей, так і тих, хто просто цікавився польською літературою. «Kółko Mickiewiczowskie» стало чимсь на кшталт клубу, у якому А. Креховецький був одним із головних провідників: він,

зокрема, залучив до кола Ф. Равіту-Гавронського, по що останній писав у своїх спогадах (Rawita-Gawroński, 2012: 46–50). Тривалий час у кімнаті при готелі «Жорж», а згодом у ресторані «Під грушкою» (ще пізніше у пасажі Гаусмана) зустрічалися Роман Пилат, Людвік Фінкель, Жегот Закшевський, Владислав Белза, Францішек Равіта-Гавронський та ін. А. Креховецький разом із групою найближчих соратників у 1898 році розпочав видання «Rocznika Mickiewiczowskiego», який став головною літературною пам'яткою діяльності «Kółka...». Саме у цьому товаристві з'явилася ініціатива створення пам'ятника А. Міцкевичу у Львові. В історії спорудження цього пам'ятника А. Креховецький відіграв значну роль, розробивши не лише його концепцію (пам'ятник задумувався ним у вигляді колони), а й активно працюючи у комітеті з його спорудження (Центральний державний..., ф. 58, оп. 1, спр. № 1: 1–30).

Тривалою була співпраця А. Креховецького з Товариством польських журналістів у якому він був головою, переобираючись на цій посаді кілька разів поспіль. Ось як про це згадував Ф. Равіта-Гавронський: «Протягом кількох років існування Товариства я залишався поза ним, адже тоді керував долею організації (а при ній і своєю долею) великий шахрай Ліберат Заянчковський, до якого я не мав поваги. Після його смерті керівником став Адам Креховецький [1891 р.], поважний публіцист, вельми талановитий літератор, який власною працею заробив собі ім'я і визнання. Нас поєднувала взаємна повага, а, навіть, смію сказати – приязнь» (Rawita-Gawroński F., 2012: 101). У продовження цієї теми Ф. Равіта-Гавронський подавав також і характеристику А. Креховецького як керівника львівської журналістської організації: «Очевидно, що Товариство, що складалося з людей невиразного характеру не могло користуватися повагою. Його перекивав своєю особою Креховецький як голова. Кілька разів він поривався піти з посади, але сподіваючись на налагодження стосунків, залишався» (Rawita-Gawroński F., 2012: 102).

Масштабною була діяльність А. Креховецького як референта театрального мистецтва в Намісництві, особливо від часу створення при ньому мистецької ради. Від часу навчання в університеті він був глибоко заангажований у театральне життя Львова (Szydłowska, 1994; Szydłowska, 1995; Szydłowska, 1997). Вже у якості референта працював у мистецькій раді в Намісництві і приймав участь у виробленні рішень щодо театрального репертуару. Багатолітньою була й його праця театрального критика (провадив регулярну колонку у «Gazecie Lwowskiej», де з 1883 по 1905 pp. фік-

сувалися усі львівські театральні прем'єри), що дозволяло йому впливати на акторський склад, підбір режисерів та, навіть, директорів місцевих театрів (*Uzupełniony wykaz recenzji...*, 2018). За роки цих театральних рецензій нагромадилося доволі багато, а їх вивчення дозволяє реконструювати, найперше, різномірний репертуар та вивчити драматургічні смаки (*Bibliografia prac...*, 1908: 267–308).

Сучасники А. Креховецького відзначали, що він у був у Львові особою званою та шанованою. Цілком можливо, що він мав вплив не тільки на театральне, а й навколотеатральне життя, надихаючи інших критиків. Це, зокрема, прочитується у цитаті з «*Tygodnika Teatralnego*»: «Показав як мають писатися театральні рецензії, виховав ціле покоління наступників, яким прищепив любов до сценічного мистецтва. Його театральні замітки були свого часу дороговказом і випробуванням для львівської сцени» (*Orski*, 1912: 17).

Сучасні дослідники творчості А. Креховецького (наприклад, М. Ольшевська) пропонує характеристику його літературно-драматургічної діяльності розглядати у контексті всієї громадсько-публіцистичної діяльності. Адже у драматичних творах А. Креховецького (наприклад п'єса «Ми», що була своєрідною відповіддю на революційні події в Росії 1905 р.) (*Olszewska*, 2015: 130–157) обговорювалися актуальні політичні питання. Ця п'єса (як і критичний огляд «Легенд» А. Немоевського), стала приводом для нападок на А. Креховецького критиків з боку радикалів, що навіть призвело до скасування вистав.

М. Ольшевська вважає, що його п'єси, як і історичні твори, мали утилітарний характер. А. Креховецький піднімав у них питання, що, на його думку, були актуальні через їх суспільну

вагу: «Ціллю його висловлювань була, переконати, потреба діагностувати сучасність, переконати, здійснити вплив на громадську думку» (*Olszewska*, 2019: 89). Це, як вважає дослідниця, пояснює, чому питання естетики у творчості А. Креховецького відсувалися на другий план, а публіцистика стала одним з основних її елементів.

Висновки. Адам Креховецький – львівський чиновник, журналіст та літератор, що на зламі XIX–XX ст. відіграв значну роль у польському соціокультурному середовищі. Поєднання високого суспільного становища з літературним талантом та громадською активністю дозволило йому впливати на погляди цілих поколінь читачів. Визначальною рисою творчості Адама Креховецького була її публіцистична зорієнтованість, зумовлена впливом актуальних духовних потреб суспільства. Як зауважували сучасники, публіцистика була тим цементам, що скріплював його творче життя і соціальну діяльність, пронизані основним мотивом – ідеєю польськості.

Як зазначають дослідники творчість Адама Креховецького мала утилітарний характер. Він був переконаний у значній ролі публіцистики та художньої літератури у формуванні національних настроїв. І саме проблеми, актуальні для польського суспільства зламу XIX–XX ст., визначали вибір ним тем та специфіку їх представлення сучасному читачу. Погляди, які він не міг розвинути як публіцист, представлялися ним у історичних романах та повістях. У поглядах на минуле Польщі і польської держави А. Креховецький знаходився під впливом «песимістичної» краківської історичної школи, вважаючи, що загальне виродження моральних устоїв шляхти, її некеріваність та хаотична боротьба за владу отруїли суспільно-політичну свідомість Речі Посполитої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Bibliografia prac Adama Krechowieckiego w 25 rocznikach „Gazety Lwowskiej”* (1 czerwca 1883 do 31 maja 1908 r.). *Adamowi Krechowieckiemu [księga jubileuszowa]*. Lwów, 1908. S. 267–308.
2. Bielecki R. *Krechowiecki Jan. Słownik biograficzny oficerów powstania listopadowego*. T.1. Warszawa, 1995. 410 s.
3. Bienkowski A. *Adam Krechowiecki jako publicysta. Adamowi Krechowieckiemu [księga jubileuszowa]*. Lwów, 1908.
4. Bostel F. *Z korespondencji Henryka Sienkiewicza. Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej*, 1933, 30/1/4. S. 512–573.
5. Chmielowski P. *Powieści historyczne A. Krechowieckiego. Ateneum*. 1889. T. IV. S. 356–370.
6. Gubrynowicz B. *Adam Krechowiecki jako powieściopisarz. Adamowi Krechowieckiemu [księga jubileuszowa]*. Lwów, 1908.
7. Gubrynowicz B. *Krechowiecki jako powieściopisarz. «Gazeta Lwowska»*. 1919. Nr. 148.
8. Jopek A. *Adam Krechowiecki. Polski słownik biograficzny*. Wrocław, 1970. T. XV. S. 260–262.
9. Kłak Cz. *«Starosta zygwulski» Adama Krechowieckiego czyli syndrom polski. Pisarze galicyjscy. Szkice literackie. (Galicja i jej dziedzictwo, t.5.)* Rzeszów, 1994. S. 115–116.
10. Łopuszański B. *Krechowiecki Jan (1805–1885). Polski słownik biograficzny*. Wrocław, 1970. T. XV. S. 263–264.
11. *Olszewska M.J. Adama Krechowieckiego rozrachunki z rewolucją. Uwagi po lekturze dramatu „My”. W kręgu młodokonserwatywności warszawskiego 1876–1918*. Red. M. Gloger i W. Ratajczak. Bydgoszcz, 2015. S. 130–157.
12. *Olszewska M.J. Walka o godność małżeństwa, czyli Jeden dzień Adama Krechowieckiego. Kwartalnik Opolski*, 2019. 2/3. S. 87–100.
13. *Orski. Adam Krechowiecki Tygodnik Teatralny*, 1912. Nr. 17.

14. Rawita-Gawroński F. Ludzie i czasy mego wieku. Wspomnienia, wypadki, zapiski (1892–1914). Oprac., przedm. i przypisy E. Koko. Gdańsk: Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, 2012. 265 s.
15. Rawita-Gawroński F. W kręgu bliskich, przyjaciół i znajomych. Z korespondencji Franciczka Rawity-Gawrońskiego. Oprac., przedm. i przypisy E. Koko. Gdańsk, 2020. 394 s.
16. Szydłowska M. Adam Krechowiecki – krytyk przełomu epok. *Polska krytyka teatralna w XIX wieku*, red. E. Udalska. Warszawa, 1994. 222 s.
17. Szydłowska M. Adam Krechowiecki – sylwetka cenzora lwowskiego. *Teatr polski we Lwowie*, red. L. Kuchtówna. Warszawa, 1997. 293 s.
18. Szydłowska M. Cenzura teatralna w Galicji w dobie autonomicznej 1860–1918. Kraków, 1995. 280 s.
19. Uzupełniony wykaz recenzji teatralnych pióra Adama Krechowieckiego. *Bibliografia recenzji teatralnych publikowanych w „Gazecie Lwowskiej” (1883–1908)*. Oprac. M. Szydłowska. Режим доступу: <http://encyklopediateatru.pl/> [dostęp: 1.06.2018].
20. Центральний державний історичний архів України у м. Львів. Ф. 58 Комітет зі спорудження пам'ятника Адаму Міцкевичу у Львові (1897–1904). Оп.1 Спр.№1. (Протоколи з засідань комітету та звіти про діяльність). Арк. 1–30.

REFERENCES

1. Bibliografia prac Adama Krechowieckiego w 25 rocznikach „Gazety Lwowskiej” (1 czerwca 1883 do 31 maja 1908 r.). [Bibliography of Adam Krechowiecki's works in 25 annuals of «Gazeta Lwowska» (June 1, 1883 to May 31, 1908)]. *Adamowi Krechowieckiemu [księga jubileuszowa]*. Lwów, 1908. S. 267–308. [in Polish]
2. Bielecki R. Krechowiecki Jan. [Krechowiecki Jan] *Słownik biograficzny oficerów powstania listopadowego*. T. 1. Warszawa, 1995. 410 s. [in Polish]
3. Bieńkowski A. Adam Krechowiecki jako publicysta [Adam Krechowiecki as a publicist]. *Adamowi Krechowieckiemu [księga jubileuszowa]*. Lwów, 1908. [in Polish]
4. Bostel F. Z korespondencji Henryka Sienkiewicza [From the correspondence of Henryk Sienkiewicz]. *Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej*, 1933, 30/1/4. S. 512–573. [in Polish]
5. Chmielowski P. Powieści historyczne A. Krechowieckiego [Historical novels of A. Krechowiecky]. *Ateneum*. 1889. T. IV. S. 356–370. [in Polish]
6. Gubrynowicz B. Adam Krechowiecki jako powieściopisarz [Adam Krechowiecky as a novelist]. *Adamowi Krechowieckiemu [księga jubileuszowa]*. Lwów, 1908. [in Polish]
7. Gubrynowicz B. Krechowiecki jako powieściopisarz [Krechowiecky as a novelist]. «*Gazeta Lwowska*». 1919. Nr. 148. [in Polish]
8. Jopek A. Adam Krechowiecki [Adam Krechowiecky]. *Polski słownik biograficzny*. Wrocław, 1970. T. XV. S. 260–262. [in Polish]
9. Kłak Cz. «Starosta zygwulski» Adama Krechowieckiego czyli syndrom polski [Adam Krechowiecki's «Starosta Zygwulski» or the Polish Syndrome.]. *Galicja i jej dziedzictwo, t.5: Pisarze galicyjscy. Szkice literackie*. Rzeszów, 1994. S. 115–116. [in Polish]
10. Łopuszański B. Krechowiecki Jan (1805–1885) [Krechowiecky Jan (1805–1885)]. *Polski słownik biograficzny*. Wrocław, 1970. T. XV. S. 263–264.
11. Olszewska M.J. Adama Krechowieckiego rozrachunki z rewolucją. Uwagi po lekturze dramatu „My” [Adam Krechowiecki settling accounts with the revolution. Comments after reading the drama «We»]. *W kręgu młodokonserwatyizmu warszawskiego 1876–1918*. Red. M. Gloger i W. Ratajczak. Bydgoszcz, 2015. S. 130–157. [in Polish]
12. Olszewska M.J. Walka o godność małżeństwa, czyli Jeden dzień Adama Krechowieckiego [The fight for the dignity of marriage, or One day by Adam Krechowiecky]. *Kwartalnik Opolski*, 2019. 2/3. S. 87–100. [in Polish]
13. Orski. Adam Krechowiecki [Adam Krechowiecky]. *Tygodnik Teatralny*, 1912. Nr. 17. [in Polish]
14. Rawita-Gawroński F. Ludzie i czasy mego wieku. Wspomnienia, wypadki, zapiski (1892–1914) [People and times of my age. Memories, accidents, notes (1892–1914)]. Oprac., przedm. i przypisy E. Koko. Gdańsk: Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, 2012. 265 s. [in Polish]
15. Rawita-Gawroński F. W kręgu bliskich, przyjaciół i znajomych. Z korespondencji Franciczka Rawity-Gawrońskiego [In the circle of relatives, friends and acquaintances. From the correspondence of Franciczek Rawita-Gawroński]. Oprac., przedm. i przypisy E. Koko. Gdańsk, 2020. 394 s. [in Polish]
16. Szydłowska M. Adam Krechowiecki – krytyk przełomu epok [Adam Krechowiecki – critic of the turn of the epochs]. *Polska krytyka teatralna w XIX wieku*, red. E. Udalska. Warszawa, 1994. 222 s. [in Polish]
17. Szydłowska M. Adam Krechowiecki – sylwetka cenzora lwowskiego [Adam Krechowiecki – profile of the Lviv censor]. *Teatr polski we Lwowie*, red. L. Kuchtówna. Warszawa, 1997. 293 s. [in Polish]
18. Szydłowska M. Cenzura teatralna w Galicji w dobie autonomicznej 1860–1918 [Theater censorship in Galicia in the autonomous era 1860–1918]. Kraków, 1995. 280 s. [in Polish]
19. Uzupełniony wykaz recenzji teatralnych pióra Adama Krechowieckiego. *Bibliografia recenzji teatralnych publikowanych w „Gazecie Lwowskiej” (1883–1908)* [Completed list of theater reviews by Adam Krechowiecki. Bibliography of theater reviews published in «Gazeta Lwowska» (1883–1908)]. Oprac. M. Szydłowska. URL: <http://encyklopediateatru.pl/> [dostęp: 1.06.2018]. [in Polish]
20. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lviv. F. 58 Komitet zi sporudzhennia pamiatnyka Adamu Mitskevychu u Lvovi (1897–1904). [Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. F. 58. Committee for the construction of a monument to Adam Mickiewicz in Lviv (1897–1904)] Op.1 Spr.№1. (Protokoly z zasidan komitetu ta zvity pro diialnist). Ark. 1–30 [in Ukrainian]